

УДК 339.5:339.9

Л.М.Мех, доцент, кандидат економічних наук,

О.С.Шевченко, кандидат економічних наук,

Чернігівський національний педагогічний університет ім. Т.Г.Шевченка

АНАЛІЗ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

В статті розглядаються основні тенденції експорту Чернігівської області, визначено експортний потенціал і можливості його нарощення в регіоні.

Ключові слова: експорт, зовнішньоекономічна діяльність, експортний потенціал, структура експорту.

Унікальне географічне положення Чернігівської області на кордоні трьох слов'янських держав - України, Росії та Білорусі має стратегічне значення для активізації взаємовигідних відносин з іншими країнами на основі нарощення експортного потенціалу.

Проблеми експортного потенціалу регіону і його зовнішньоекономічної діяльності висвітлені в працях В. Андріанова, А. Лисецького, О.Фесенка, Я. Жаліла, Т. Кисельової, Т. Кальченко, Т. Зінчук, В. Губенка, С. Кваші, І.Корбут та інших учених-економістів. Проте проблема суті, визначення і нарощування експортного потенціалу є багатогранною, актуальною і потребує подальших досліджень, науково-обґрунтованих підходів до вирішення.

Перспективи розвитку зовнішньоекономічних зв'язків ми розглядаємо з огляду на експортний потенціал області, який визначає конкурентні переваги регіону. Метою даної статті є вивчення експортного потенціалу Чернігівської області та розробка пропозицій щодо його нарощування.

Експортний потенціал регіону слід розглядати як здатність регіональної економіки виявляти і постійно відтворювати свої конкурентні переваги на світовому ринку відповідно до умов середовища, що постійно змінюється.

Протягом 2005-2008 рр. обсяги зовнішньої торгівлі підприємств Чернігівської області з позитивним сальдо зовнішньоторговельного балансу, яке у 2007 році було найбільшим і склало 80,9 млн. дол. США (табл. 1). У 2009 році зовнішньоторговельний оборот товарами склав 624,1 млн. дол.

США (-21,7%). Експорт становив 297,2 млн. дол. США (-29% проти 2008р.). Негативне сальдо склало 29,7 млн. дол. США (у 2008р. – позитивне 40,2 млн. дол. США) [3].

Таблиця 1

Динаміка зовнішньої торгівлі товарами області, (млн. дол. США)

	2005	2006	2007	2008	2009
Експорт товарів	250,8	313,1	362,5	418,6	297,2
Імпорт товарів	247,0	257,4	281,6	378,4	326,9
Сальдо зовнішньої торгівлі (+, -)	3,8	55,7	80,9	40,2	-29,7

У розрізі країн найбільші експортні поставки здійснювалися до Російської Федерації (34,5% загального обсягу), Білорусі (13,1%), Молдови (5,0%), Італії (4,6%), Грузії (4,1%) (рис. 1).

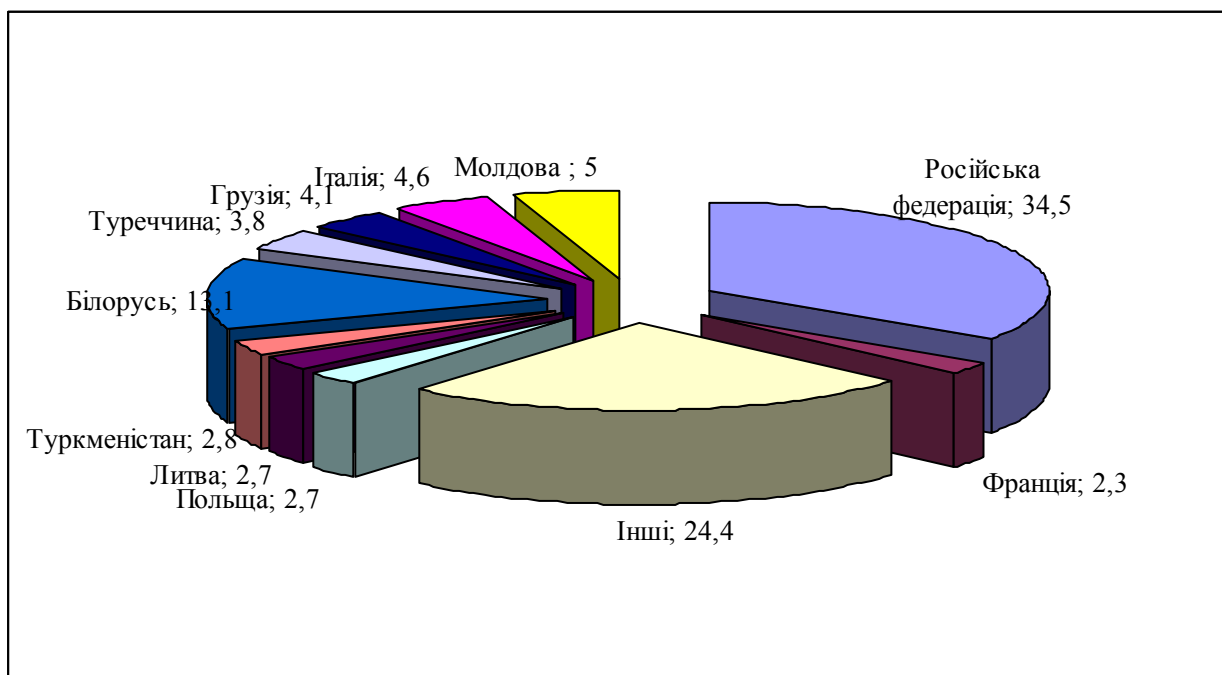

Рис. 1. Основні країни-партнери області в експорті товарів у 2009 році (%)

До СНД поставлено 62,9% загального обсягу експорту, іншим країнам світу – 37,1% (у 2008р., відповідно, 66,4% та 33,6%). До країн Європейського Союзу експортовано 17,9% товарів.

У порівнянні з 2008 р. експорт товарів збільшився - до країн Африки (у 2,5 рази) та Азії (на 7,7%). Основу експорту формували зернові культури, молоко та молочні продукти, чорні метали та залишки і відходи харчової промисловості. Зокрема, він зріс - до Єгипту (у 5,4 рази), Сирійської Арабської

Республіки (у 3,6 рази), Туркменістану (у 3,0 рази), Литви (на 10,8%). В той же час, зменшились поставки до країн СНД (на 32,7%), Америки (на 40,5%) та Європи (на 39,1%, у т.ч. до країн ЄС – на 39,3%), в основному за рахунок електричних машин та устаткування, продукції борошномельно-круп'яної промисловості, виробів із паперу та картону, наземних транспортних засобів, текстильних матеріалів, ниток синтетичних або штучних, хімічних штапельних волокон, деревини та виробів з неї, котлів, машин, апаратів та механічних пристроїв, полімерних матеріалів, пластмас, молока та молочних продуктів. Зокрема, до Польщі (у 2,9 рази), Німеччини (на 42,6%), Російської Федерації (на 41,1%), Білорусі (на 35,1%), Італії (на 33,2%), Казахстану (на 28,6%), Туреччини (на 20,9%), Молдови (на 17,1%), Франції (на 14,0%) та Грузії (на 4,4%) [4].

У товарна структура експорту представлена на рис. 2.

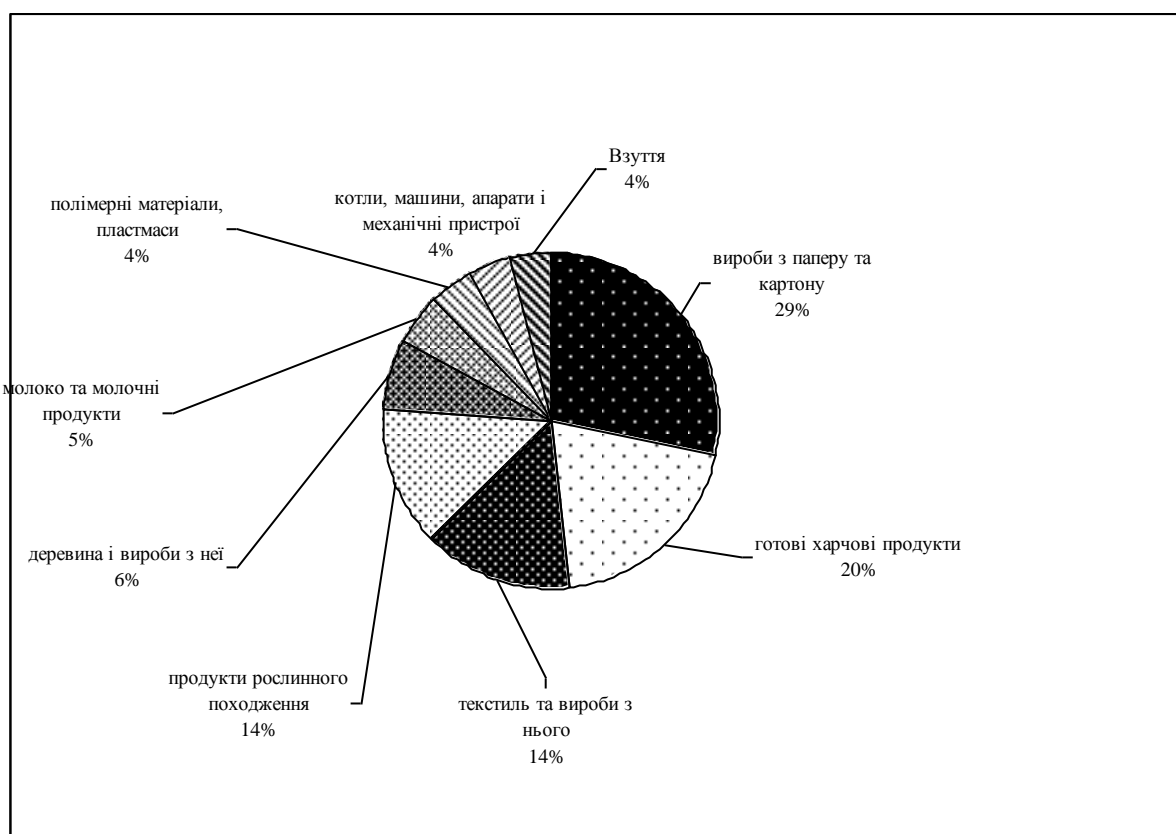

Рис. 2. Товарна структура експорту Чернігівської області

У 2009 році скорочення загальнообласних обсягів експорту, передусім, було викликане різким зменшенням обсягів по непродовольчій групі, зокрема

таких, як папір та картон (-19,2%), текстильні матеріали (-79,5%), нитки синтетичні або штучні (-84,3%), засоби наземного транспорту, крім залізничного (-72,8%), деревина та вироби з неї (-26,1%), одяг текстильний (-38,5%), котли, машини, апарати та механічні пристрої (-35,9%). За інформацією господарюючих суб'єктів, вищевказане відбулося через такі наслідки світової фінансово-економічної кризи, як згортання кредитування, скорочення споживання продукції через обмеженість обігових коштів, протекціоністські заходи, зокрема, Російської Федерації та Республіки Білорусь щодо захисту національного виробника. З іншого боку, суттєвий вплив на згортання зовнішньоекономічної діяльності мало і неповернення ПДВ. В той же час, зважаючи на більш конкурентоспроможну на світовому ринку по співвідношенню «ціна-якість» продукцію продовольчої групи, зросли поставки за кордон: готових харчових продуктів (+54,5%), жирів та олії тваринного або рослинного походження (+23,2%), продукції рослинного походження (+20,9%), в т.ч. зернових культур (+52,2%), насіння і плодів олійних культур (+10,1%).

Обсяг експорту готової продукції, виготовленої з імпортованої давальницької сировини, становив 21,6 млн. дол. США, або 7,3% загального експорту області. Домінуюча частка (95,3%) такої продукції відправлялася до Італії, Франції та Польщі [4].

Для вивчення експортного потенціалу області визначимо сильні та слабкі сторони внутрішнього середовища, а також можливості і загрози зовнішнього середовища на основі матриці SWOT-аналізу.

Таким чином, для Чернігівської області характерним є неповне використання експортного потенціалу господарського комплексу регіону через: недостатню поінформованість цільових закордонних ділових кіл щодо його можливостей; затримки із відшкодуванням ПДВ; низьку конкурентоспроможність окремих зразків технічної продукції на світовому ринку; невідпрацьованість механізму прикордонної торгівлі з Російською Федерацією та Республікою Білорусь.

SWOT – аналіз експортного потенціалу Чернігівської області

Зовнішні чинники Внутрішні чинники	Можливості 1. Поліпшення політичних відносин з Російською Федерацією та Республікою Білорусь та їх близькість до області 2. Членство України в СОТ 3. Затвердження Угоди з Республікою Білорусь про прикордонну ярмаркову торгівлю, розроблення подібної угоди з Російською Федерацією 4. Прискорений розвиток економіки Азійського регіону 5. Робота міжнародних спеціалізованих виставок 6. Відновлення банківського кредитування економіки	Загрози 1. Різка зміна кон'юнктури міжнародних ринків
Сильні сторони 1. На порталі «Інвестуйте в Чернігівщину!» створена та регулярно оновлюється база комерційних пропозицій вітчизняних та закордонних господарюючих суб'єктів 2. Більшість експортерів регіону сертифіковані в системі ISO 3. Логістика: траси міжнародного значення: Київ-Москва (M02), Київ - Гомель-С.-Петербург (M01/E95) 4. Участь області в Єврорегіоні «Дніпро» 5. Наявність виробництва продукції промисловості, конкурентоспроможної на світовому ринку	Основні напрями роботи, 1. Популяризація Інтернет-порталу «Інвестуйте в Чернігівщину!», регулярне оновлення актуальною інформацією щодо ЗЕД 2. Активізація просування продукції регіону на російському та білоруському ринках 3. Налагодження коопераційних зв'язків з підприємствами Гомельської і Брянської областей 4. Опрацювання питання створення на прикордонні торгово-логістичних центрів 5. Робота з цільовими групами потенційних споживачів за кордоном	Основні напрями роботи Сприяння господарюючим суб'єктам у розширенні географії торговельно-економічних зв'язків
Слабкі сторони 1. Основна частина експорту продукції зорієнтована на ринки Російської Федерації та Республіки Білорусь 2. Згасання бажання у господарюючих суб'єктів експортувати продукцію через проблеми з ПДВ 3. Значна частина експорту припадає на декілька великих промислових підприємств 4. Висока частка у загальнообласному експорті сировинної складової (зернові культури, ліс) 5. Висока зношеність виробничих фондів експортерів. Слабка інноваційна діяльність	Основні напрями роботи 1. Сприяння великим промисловим підприємствам роботі на ринках країн СОТ, Республіки Білорусь, Російської Федерації 2. Інформування центральних органів влади щодо ситуації з повернення ПДВ експортерам регіону 3. Сприяння створенню в області експортоспроможних виробництв з глибокої переробки сировинних ресурсів 4. Пошук можливостей пільгового кредитування оновлення виробничих фондів експортерів регіону	Основні напрями роботи Сприяння господарюючим суб'єктам у розширенні географії торговельно-економічних зв'язків

Нарощення експортного потенціалу поряд з вирішенням внутрішньогосподарських проблем і активізацією зовнішньоекономічної діяльності може бути досягнуто за рахунок: формування і реалізації державної регіональної програми підтримки технічного і наукомісткого експорту; створення системи пільгового кредитування експорту на конкурсній основі; стимулювання лізингу, насамперед, фінансового; організації державної підтримки в просуванні зразків нової продукції на зовнішні ринки; організації ефективної взаємодії державних органів

виконавчої влади з виробниками й експортерами; цілеспрямоване формування експортоорієнтованих галузей промисловості, здатних забезпечити експорт готової продукції.

Список використаних джерел

1. Зацепило А. І. Оцінка експортного потенціалу регіонів України/ А. І. Зацепило, О. В. Пирог // Економічний простір. – 2009. – №24. – С. 144-152.

2. Коломієць В. В. Експортний потенціал та його зовнішньоекономічна діяльність (на прикладі Черкаського регіону): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.10.01 „Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка”/ В. В. Коломієць. – К., 2005. — 20 с.

3. <http://chernigivstat.gov.ua> - офіційний сайт Головного управління статистики у Чернігівській області.

4. <http://cg.gov.ua> – офіційний сайт Чернігівської обласної адміністрації.

Mekh L. M., Shevchenko O. S

Analysis of export potential of Chernigov region

Annotation

In the article are examined basic tendencies of export of the Chernigov region, export potential and possibilities of its increase is certain in a region.

Key words: export, foreign economic activity, export potential, structure of export.